

รายงาน

การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา WESR ประจำสัปดาห์

Weekly Epidemiological Surveillance Report

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health.

ISSN 0859-547X http://epid.moph.go.th/weekly/w_2550/menu_wesr50.html

ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๔๙ : 14 ธันวาคม ๒๕๕๐ Volume 38 Number 49 : December 14, 2007

สัปดาห์ที่	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖
จำนวนจังหวัดที่ส่ง	๕๖	๖๒	๖๗	๖๔	๖๑	๖๘	๖๘	๖๗	๖๘	๖๘	๖๘	๗๐	๗๑	๖๕	๗๑	๗๐	๗๒	๖๙	๗๐	๗๐	๖๑	๖๕	๖๘	๖๕	๖๒	
สัปดาห์ที่	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐	๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖	๓๗	๓๘	๓๙	๔๐	๔๑	๔๒	๔๓	๔๔	๔๕	๔๖	๔๗	๔๘	๔๙	๕๐	๕๑	๕๒
จำนวนจังหวัดที่ส่ง	๖๙	๖๑	๖๕	๖๖	๖๙	๖๗	๖๘	๗๐	๗๐	๖๘	๖๕	๖๓	๖๘	๖๘	๖๖	๖๖	๖๙	๖๘	๗๐	๖๗	๖๖	๖๗	๗๑			

สัปดาห์ที่ ๔๙ ระหว่างวันที่ 2 - 8 ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

จำนวนจังหวัดส่งข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาเร่งด่วนทันตามกำหนดเวลา

ส่งทันเวลา ๗๑ จังหวัด ร้อยละ ๙๓.๔๒

สถานการณ์โรคไข้มองอักเสบในประเทศไทย ปี 2550

สถานการณ์โรค/ภัยที่สำคัญ

(Situation of encephalitis in Thailand, 2007)

สมบุญ เสนาะเสียง Somboon Sanohsieng

กลุ่มงานระบาดวิทยาโรคติดต่อ สำนักโรคระบาดวิทยา Communicable Disease Epidemiological Section, Bureau of Epidemiology

✉ somboons@health.moph.go.th

บทนำ

โรคไข้มองอักเสบ เป็นโรคที่มีสาเหตุมาจากการอักเสบของเนื้อสมอง ส่วนมากมักจะเกิดจากการติดเชื้อไวรัส ซึ่งอาการทางคลินิกที่พบจะมีลักษณะเฉพาะของไวรัสนั้น ๆ กรณีการได้รับเชื้อไวรัสซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ถูกยุงหรือแมลงกัด เชื้อไวรัสจะเข้าสู่กระแสเลือดและแพร่กระจายไปสู่สมอง ทำให้เกิดการอักเสบที่เซลล์ประสาท (nerve cells) และ/หรือเยื่อหุ้มสมอง โรคไข้มองอักเสบนั้นแตกต่างจากโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ แต่การติดเชื้อทั้งสองส่วนมักจะเกิดขึ้นร่วมกัน

สารบัญ

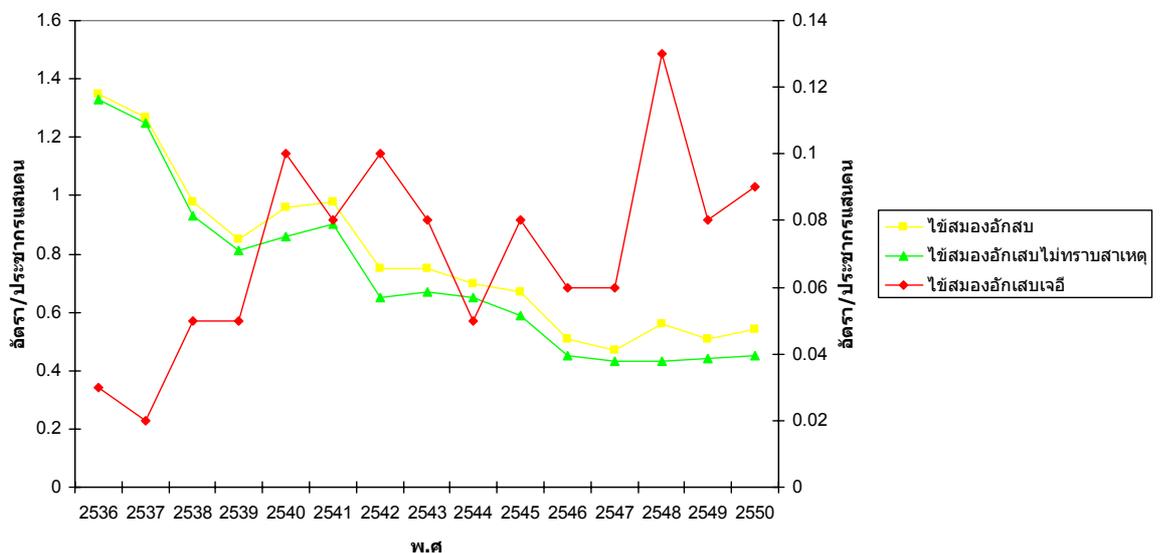
◆ สถานการณ์โรคไข้มองอักเสบในประเทศไทย ปี 2550	861
◆ สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 49 ระหว่างวันที่ 2 - 8 ธันวาคม 2550	867
◆ สรุปสถานการณ์เฝ้าระวังไข้มองอักเสบประจำสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 49 ระหว่างวันที่ 2 - 8 ธันวาคม 2550	869
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาเร่งด่วนประจำสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 49 ระหว่างวันที่ 2 - 8 พฤศจิกายน 2550	870
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจากบัตรรายงาน 506 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2550	877

ถึงแม้ว่าผู้ป่วยโรคไข้สมองอักเสบส่วนใหญ่ จะใช้เวลาฟื้นสภาพหลังเจ็บป่วยเป็นเวลานานก็ตาม มักพบว่าการอักเสบที่เกิดขึ้นอาจสร้างความเสียหายแก่สมองจนไม่สามารถรักษากลับสู่สภาพเดิมได้ หรืออาจถึงขั้นเสียชีวิต นอกจากนี้ ไวรัสตัวเดียวกันอาจทำให้เกิดโรคไขสันหลังอักเสบ โดยไม่มีสมองอักเสบร่วมด้วยได้ โรคไข้สมองอักเสบที่อาจนับได้ว่าเป็นสาเหตุของไข้สมองอักเสบที่ร้ายแรงที่สุดในโลก โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย คือ Japanese encephalitis (JE) มียุงรำคาญ *Culex tritaeniorhynchus* ซึ่งเพาะพันธุ์ในน้ำที่ขังในทุ่งนา และชอบกัดสัตว์ (zoophilic) เป็นยุงที่นำโรคนิดที่สำคัญที่สุด^(1,2,3) ในแต่ละปีประเทศอินเดียมีผู้เสียชีวิตจากโรคไข้สมองอักเสบ เจอี เป็นจำนวนมาก โดยปี 2548 มีผู้เสียชีวิตถึง 1,800 ราย ปี 2549 มีผู้เสียชีวิต ประมาณ 800 ราย และปี 2550 มีผู้เสียชีวิต จากโรคนี้มากกว่า 300 ราย การระบาดมักจะเกิดในช่วงมรสุม⁽⁴⁾

สถานการณ์ของโรคไข้สมองอักเสบ

สำหรับประเทศไทย ปี 2550 (ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550) สำนักระบาดวิทยาได้รับรายงานผู้ป่วยโรคไข้สมองอักเสบ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 337 ราย อัตราป่วย ร้อยละ 0.54 เป็นสัญชาติไทย 326 ราย เมียนมาร์ 6 ราย กัมพูชา 3 ราย ลาว 1 ราย และไม่ทราบสัญชาติ 1 ราย จำแนกเป็น โรคไข้สมองอักเสบที่ไม่ได้ระบุสาเหตุ จำนวน 280 ราย อัตราป่วย ร้อยละ 0.45 และโรคไข้สมองอักเสบ เจอี จำนวน 57 ราย อัตราป่วย ร้อยละ 0.09 จะเห็นว่าโรคไข้สมองอักเสบ เจอี ปีนี้มีแนวโน้มสูงขึ้น (รูปที่ 1)

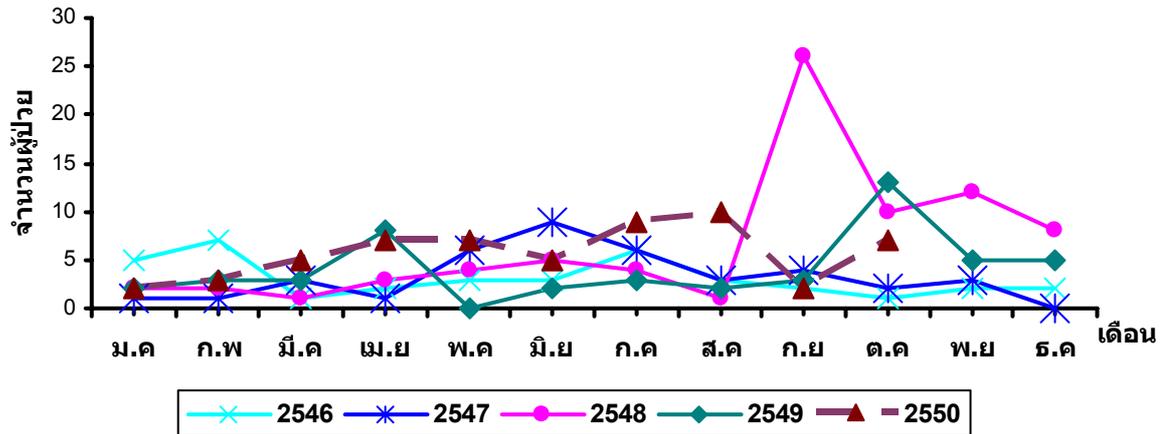
รูปที่ 1 อัตราป่วยด้วยโรคไข้สมองอักเสบ ไข้สมองอักเสบ(JE) และไข้สมองอักเสบที่ไม่ทราบสาเหตุ ประเทศไทย พ.ศ. 2536 - 2550 ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

โรคไข้สมองอักเสบ เจอี พบผู้ป่วยตลอดปี (ประเทศในเขตร้อนพบผู้ป่วยประปรายได้ตลอดปี) ตั้งแต่เดือนมกราคม จนถึง เดือนธันวาคม (พ.ศ. 2546 - 2550) มีลักษณะเป็นโรคประจำถิ่น ซึ่งต่างจากเขตหนาว เพราะเชื้อนี้ไม่สามารถขยายจำนวนในยุงได้ดี เมื่ออุณหภูมิต่ำกว่า 25 – 28 องศาเซลเซียส⁽¹⁾ ในประเทศไทยการเกิดโรคในช่วงฤดูฝน สูงกว่า ฤดูกาลอื่น แต่ไม่มากนัก เพราะยุงมักเพิ่มจำนวนได้มากในช่วงฤดูฝน (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคไข้สมองอักเสบ(JE) จำแนกรายเดือน ประเทศไทย พ.ศ. 2546 -2550

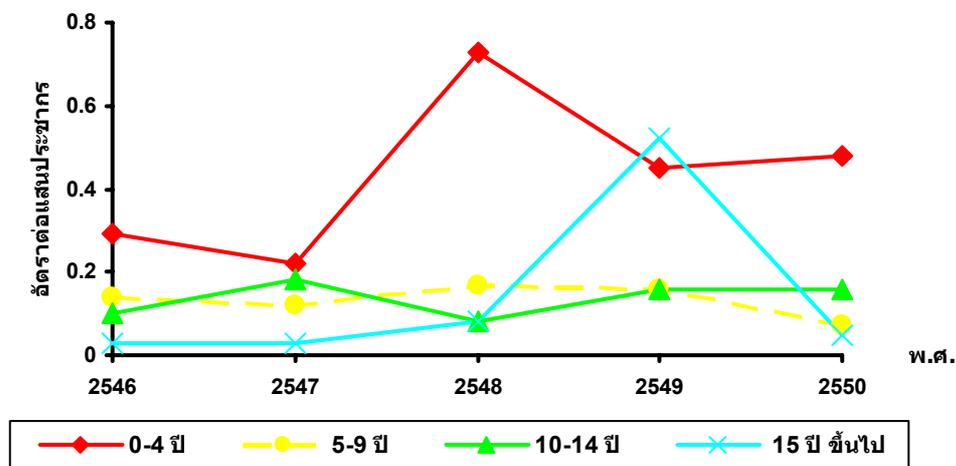
ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 0 – 4 ปี เท่ากับ 0.48 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 10 – 14 ปี เท่ากับ 0.16 ต่อประชากรแสนคน กลุ่มอายุ 5 – 9 ปี เท่ากับ 0.07 ต่อประชากรแสนคน และกลุ่มอายุ 15 ปี ขึ้นไป เท่ากับ 0.05 ต่อประชากรแสนคน โดยรวมโรคไข้สมองอักเสบ เจอี ส่วนใหญ่เกิดในกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี (รูปที่ 3)

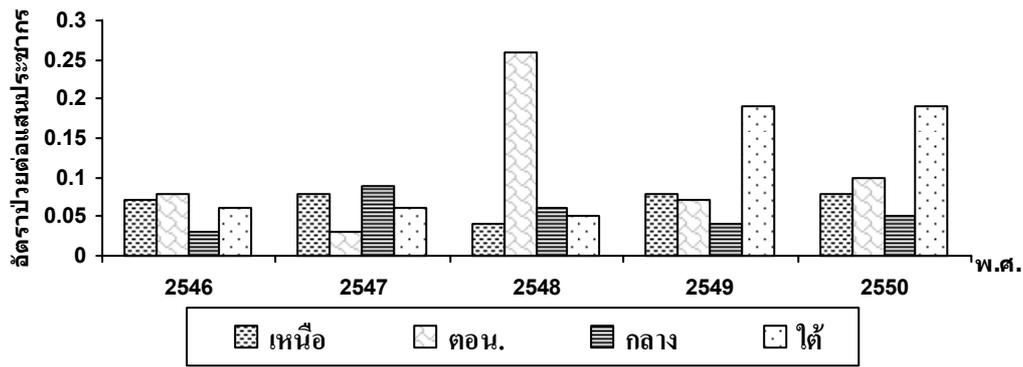
รูปที่ 3 อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน ด้วยโรคไข้สมองอักเสบเจอี จำแนกตามกลุ่มอายุ ประเทศไทย

พ.ศ. 2546 -2550 ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

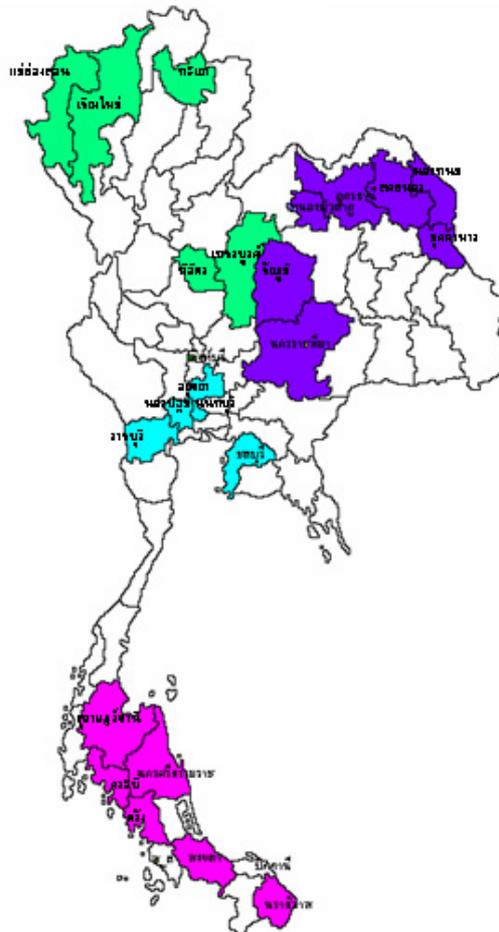
ภาคใต้ มีอัตราป่วยสูงสุด 0.19 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 0.10 ต่อประชากรแสนคน ภาคเหนือ 0.08 ต่อประชากรแสนคน และภาคกลาง 0.05 ต่อประชากรแสนคน (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน ด้วยโรคไข้สมองอักเสบ เจอี ประเทศไทย พ.ศ. 2546 -2550
 จำแนกรายภาค ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

การรายงานโรคไข้สมองอักเสบ เจอี ได้รับจาก 23 จังหวัด คือ ภาคเหนือ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา เพชรบูรณ์ พิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี มุกดาหาร นครพนม สกลนคร ชัยภูมิ นครราชสีมา ภาคกลาง 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม ราชบุรี ชลบุรี และภาคใต้ 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง กระบี่ นราธิวาส สงขลา (รูปที่ 5)

รูปที่ 5 จำนวนผู้ป่วยโรคไข้สมองอักเสบ เจอี จำแนกรายจังหวัด ประเทศไทย พ.ศ. 2550
 (ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550)

การตรวจทางห้องปฏิบัติการของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตั้งแต่ 1 มกราคม จนถึง 31 ตุลาคม 2550 ตัวอย่างส่งตรวจโรคไข้สมองอักเสบ 594 ราย พบ ผลยืนยันติดเชื้อไวรัสเจอี 91 ราย (ร้อยละ 15.3) ไวรัสเดงกี 5 ราย (ร้อยละ 0.8) ไวรัสในกลุ่ม Flavivirus 18 ราย (ร้อยละ 3.0) ผลลบ 85 ราย (ร้อยละ 14.3) และไม่สามารถสรุปผลได้ 395 ราย (ร้อยละ 66.5)

วิจารณ์และข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลของสำนักโรคระบาดวิทยา และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สะท้อนมุมมองให้เห็นถึงการรายงานโรคตามระบบเฝ้าระวัง รง. 506 ไม่ครบถ้วน เห็นได้จากจำนวนของตัวอย่างที่ส่งตรวจ เพื่อหาสาเหตุของเชื้อก่อโรคที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สูงกว่าในรายงานระบบเฝ้าระวัง อนึ่ง การพบโรคไข้สมองอักเสบที่ไม่ได้ระบุสาเหตุจากรายงานเฝ้าระวังถึงร้อยละ 83.09 ของโรคไข้สมองอักเสบทั้งหมด อาจได้รับเชื้อ JEV (อัตราการติดเชื้อชนิดแสดงอาการ: การติดเชื้อไม่แสดงอาการ เท่ากับ 1 : 25 – 1 : 500^(1,5)) herpes simplex virus กลุ่มอาการไรย์ สมองอักเสบหลังเป็นหัด คางทูม หรือเชื้ออื่นๆ แต่มีอาการเพียงมีไข้ (mild febrile illness) หรือเยื่อหุ้มสมองอักเสบแบบ aseptic meningitis^(1,5) ทำให้แพทย์ไม่ได้เก็บวัตถุตัวอย่าง (น้ำเหลืองและน้ำไขสันหลัง) ส่งตรวจ จึงทำให้ไม่สามารถระบุสาเหตุได้

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถหาสาเหตุได้ เพราะการเก็บน้ำเหลืองส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการส่วนใหญ่ไม่ได้เก็บครั้งที่ 2 หรือครั้งที่ 3 หรือการเก็บตัวอย่างส่งตรวจ ระยะห่างของการเก็บไม่เหมาะสม การเก็บตัวอย่างน้ำเหลืองส่งตรวจ โดยเจาะเลือด 2 หรือ 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในวันที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษา ครั้งที่ 2 ห่างจากวันเริ่มป่วย 14 – 21 วัน หรือในวันที่ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล แม้จะห่างจากวันเริ่มป่วยไม่ถึง 14 วัน และในกรณีตัวอย่างที่ 2 ห่างจากวันเริ่มป่วยไม่ถึง 14 วัน ให้นัดผู้ป่วยมาเจาะเลือดครั้งที่ 3 อีกครั้งโดยให้ห่างจากวันเริ่มป่วย 14 – 21 วัน⁽⁶⁾

โรคไข้สมองอักเสบเป็นโรคที่มีความสำคัญทางด้านสาธารณสุข เป็นโรคติดต่อที่มีอัตราป่วยตายสูง เป็นอันดับที่ 4⁽⁷⁾ นอกจากนั้น ผู้ที่รอดชีวิตพบว่า อาจเกิดการพิการภายหลังการรักษา สาเหตุเกิดได้ทั้งจากโรคติดเชื้อ และไม่ติดเชื้อ ตลอดจนเคยมีการระบาดของเชื้อ Nipah virus ในประเทศมาเลเซีย ได้วัน บังกลาเทศ และเชื้อ Enterovirus 71 ก็สามารถก่อให้เกิดไข้สมองอักเสบได้เช่นกัน⁽⁶⁾ สำหรับโรคไข้สมองอักเสบ เจอี เป็นโรคที่มีการอักเสบของระบบสมองส่วนกลาง (central nervous system) และเป็นโรคที่ไม่มีการรักษาเฉพาะ เป็นผลให้มีอัตราตายสูง การรักษาทำได้แค่รักษาแบบประคับประคอง ตามอาการ สำหรับผู้ป่วยที่โคม่าต้องรับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก (ICU) ประมาณร้อยละ 50 ของผู้รอดชีวิต จะมีความพิการทางสมองมากเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจอยู่ตลอดไป หรือค่อย ๆ ดีขึ้นตามกาลเวลา ในประเทศไทยได้บรรจุวัคซีนป้องกันโรคไข้สมองอักเสบ เจอี เข้าในโปรแกรมการให้วัคซีนแห่งชาติ ตั้งแต่ ปี 2523 ซึ่งก็สามารถลดปัญหาจากโรคได้ระดับหนึ่ง

เนื่องจากโรคไข้สมองอักเสบมีความรุนแรง และอัตราตายสูง ดังนั้น การเฝ้าระวังไข้สมองอักเสบ การสอบสวนโรค และการเก็บวัตถุตัวอย่างส่งตรวจ ควรให้ความสำคัญที่เข้มข้น เพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของประชาชนที่ต้องเสี่ยงกับการเสียชีวิต และความพิการ ตลอดจนการตรวจจับการระบาดของโรค และตรวจจับเชื้ออุบัติใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นางสุรณี อนันตปรีชา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สนับสนุนผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เอกสารอ้างอิง

1. อนันต์ นิสาลักษณ์. ใช้สมองอักเสบ เจอี. ใน พงษ์ศักดิ์ วิสุทธิพันธ์, สุรางค์ เขียวจรรยา, คิยา รัตนากร บรรณาธิการ. โรคติดเชื้อของระบบประสาทในประเทศเขตร้อน. กรุงเทพฯ: สหวิทยาการพิมพ์; 2538. หน้า 127 – 131.
2. Available from: <http://www.arbovirushealth.new.gov.au/areas/arbovirus/viruses/japanesencephalitis.htm>.
3. Available from: <http://www.cdc.gov/ncidod/dvbid/arbor/arbofact.htm>.
4. Available from : <http://www.promedmail.org/pls/promed/f?p=2400:1001>.
5. Available from : <http://search.sanook.com/search.php?si=w&q=cache.....>
6. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, คู่มือการเก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ.บริษัทเท็กซ์ แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2541.
7. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, Ranking of Case Fatality Rate of disease under surveillance สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค พ.ศ. 2546-2548.

ประชาสัมพันธ์

เลือกตั้งปี 2550

ขอเชิญประชาชนคนไทยทำหน้าที่ที่สำคัญ ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550

“อนาคตของชาติขึ้นอยู่กับคนไทยทุกคน”

สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ขอเชิญผู้สนใจงานระบาดวิทยาเข้าร่วม การสัมมนาระบาดวิทยาแห่งชาติ ครั้งที่ 19

“เหตุการณ์เด่นทางด้านระบาดวิทยา ของโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ในไทยและทั่วโลก 2007”

ใน

การสัมมนาวิชาการ กรมควบคุมโรค ประจำปี 2551 “หยุดโลกร้อน...ระงับโรคภัยและภัยสุขภาพ”

วันที่ 11 -13 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุม ไบเทค บางนา กทม.

ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน

สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข